

Research Paper

Qualitative study of background factors facilitating women's migration to the United States; Case study of Iranian women migrants in Boston universities

Mohammad Abaszadeh¹, Tavakol Aghayari², Khorshid Padashi Asl^{3*}

Received: Dec. 21, 2023; Accepted: May. 7, 2024

ABSTRACT

Many highly-educated women in Iran are constantly migrating abroad to access excellent facilities and take advantage of appropriate educational amenities. Considering that women are part of the useful human resources, their migration can have consequences for Iranian society. In this article, using the qualitative method and the phenomenological approach, we examined the underlying factors for the migration of women to the United States. The sampling method is purposive or criterion-based. In a phenomenological research, the purposive sampling strategy is used to select the desired samples and units. The seven-step Claizzi (Claizzi) and Diekmann analysis methods, which are used in the interpretive phenomenological approach, were employed in this study. Identifying the lived experiences of Iranian female students about the advantages of studying and working at universities in Boston, the push factors for living, working and studying in Iran, and generally discovering the lived experiences of Iranian female students are among the main objectives of this research. In this study, we intend to find the meanings that migrant and educated women give to studying at universities in Boston, and especially the diverse lifestyles in that country. The interviewees, emphasizing their high education in Iran and familiarity with the liberal culture of the West, mentioned categories such as patriarchal stereotypes in Iran, the dominance of the traditional lifestyle, and the dominance of politics over the public sphere as obstacles to their self-expression. During the interviews, they insisted on the prevalence of this neo-patrimonial culture in Iran and considered their migration as an outcome of this culture.

Keywords: International migration, feminization of migration, neo-patrimonial culture, lived experiences, Iranian migrant, female students, inefficiency of educational system

1. Professor, Department of Law, Faculty of Law and Social Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran

✉ m-abbaszadeh@tabrizu.ac.ir

2. Associate Professor, Department of Law, Faculty of Law and Social Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran

✉ t.aghayari@tabrizu.ac.ir

3. MA Student, Faculty of Law and Social Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran

* Corresponding Author

✉ famin@tabrizu.ac.ir

INTRODUCTION

Many highly educated women in Iran seek to migrate to other countries, especially the West in order to access better facilities and educational opportunities available in those countries. Given that women are considered a valuable human resource, such migration can have significant implications for Iranian society.

PURPOSE

Identifying the life experiences of Iranian women from the advantages of studying and working in the universities of Boston, the repulsive areas for working life and studying in Iran and generally discovering experiences of Iranian women, from the advantages of living in America from a like-minded person are key aspects of this study. Also, in this research, an attempt is made to delve into the meanings that immigrant and educated women give to studying in the universities of Boston, a US city, and especially the diverse lifestyles in this country.

METHODOLOGY

This qualitative study employed a phenomenological approach to investigate the factors motivating Iranian women to migrate to the United States. Purposive sampling was used to select research population. As mentioned, in the phenomenological research, the purposive sampling is used to select the desired samples and units. The seven-step method of Colaizzi and Diekelman was used to analyze the data in this interpretive phenomenological study.

FINDINGS

The study was aimed to identifying the lived experiences of Iranian female students regarding their advantages of studying and working at universities in Boston, the deterrents to living, working, and studying in Iran, and overall, to discover their lived experiences regarding the advantages of living in the United States. The research sought to find the meanings that migrant, educated women attribute to studying at universities in Boston, and especially to the diverse lifestyles in that country.

CONCLUSION

The interviewed women, emphasizing their high level of education in Iran and familiarity with Western liberal culture, cited patriarchal stereotypes in Iran, the dominance of traditional lifestyles, and the prevalence of politics in the public sphere as obstacles to expressing their talents and excelling in their field of studies. Throughout the interviews, the participants insisted on the dominance of this neo-patrimonial culture in Iran and considered their migration to be a consequence of this culture.

NOVELTY

So far, no study has been conducted on the feminization of elite migration in Iran using critical phenomenology. Therefore, the difference between this and previous studies is their subject matter and methodology applied.

CONFLICT OF INTEREST

The authors have declared no conflict of interest.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

BIBLIOGRAPHY

- Afshari, A., Moini, S.R., & Ansari, H. (2020). A Study on relationship between social capital and juveniles' tendency to migration. *Strategic studies of sport and youth*, 19(47), 9-30.
- Akbari Javar, H., Khalaj, A., & Banay Razi, S. (2018). Immigration of Pharmacists from Iran to Abroad. *Journal of the Academy of Medical Sciences*, 2(2), 222-247.
- Akman, V. (2011). Factors in flouncing international student migration: A survey and evaluators of Turkey's case. *Interdisciplinary, Journal of Contemporary Research in Business*, 13(3). doi:10.1177/1745499915571718
- Aminuddin, M. F., Pallikadavath, S., Kamanda, A., Sukesu, K., Rosalinda, H., & Hatton, K. (2019). The social and economic impact of international female migration on left-behind parents in East Java, Indonesia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 28(1), 97-114. doi: 10.1177/0117196818815512
- Aminuddin, M. F., Pallikadavath, S., Kamanda, A., Sukesu, K., Rosalinda, H., & Hatton, K. (2019). The social and economic impact of international female migration on left-behind parents in East Java, Indonesia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 28(1), 97-114. doi: 10.1177/0117196818815512
- Bazargan Harandi, A. (2019). *Qualitative and mixed research methods*. Tehran, Iran: Didār.
- Bozorgzad, S., Kazempour, S., & Mohseni, R. A. (2019). Elite Attitudes Towards Social, Economic, and Scientific Factors at Origin and Destination and its Effect on their Tendency to Emigrate Abroad. *Journal of Population Association of Iran*, 14(28), 141-169. doi: 10.22034/jpai.2020.239441
- Daniela, B. (2012). Modern gravity models of internal migration; the case of Romania. *Theoretical and Applied Economics*, 4(4), 127-144.
- Diba, F., Gholipour, A., & Pourezat, A. (2020). A Future-Oriented Analysis of Academic Reverse Migration. *Strategy*, 29(2), 113-137.
- Dribe, M., Eriksson, B., & Scalone, F. (2019). Migration, marriage and social mobility: Women in Sweden 1880-1900. *Explorations in Economic History*, 71, 93-111. doi: 10.1016/j.eeh.2018.09.003
- Fleury, A. (2016). Understanding women and migration: A literature review. Washington, DC, 55.
- Foroutan, Y., & Sheikh, M. (2018). Tendency towards international migration: The case of Ferdousi University's students in Mashhad. *Sociology of Social Institutions*, 4(10), 61-79. doi: 10.22080/ssi.2018.1735

Interdisciplinary Studies
in the Humanities

Volume 16
Issue 3
Summer 2024

- Ghosh, J. (2009). Migration and gender empowerment: Recent trends and emerging issues. Human Development Research Paper 04, United Nations Development Programme, *Human Development Report Office*, New York.
- Hercog, M., & Van de Laar, M. (2017). Motivations and constraints of moving abroad for Indian students. *Journal of International Migration and Integration*, 18, 749-770.
- Marrow, H. B., & Klekowski von Koppenfels, A. (2020). Modeling American migration aspirations: How capital, race, and national identity shape Americans' ideas about living abroad. *International Migration Review*, 54(1), 83-119.
- Mihi-Ramirez, A., & Kumpikaite, V. (2014). Economics reason of migration from point of view of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 522-526. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.12.500
- Mihi-Ramirez, A., & Kumpikaite, V. (2014). Economics reason of migration from point of view of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 522-526. doi:10.1016/j.sbspro.2013.12.500
- Nobahar, E., Ghorbani, F., & Hadadmoghadam, M. (2021). Investigating the relationship between unemployment and net Immigration: A spatial econometric approach. *QJERP*, 29(98), 135-176. doi: 10.52547/qjerp.29.98.135
- Rezaei, M., & Sadeghi, R. (2021). Migration aspiration of Iranians and its determinants. *Journal of Contemporary Sociological Research*, 10(18), 35-62. doi: 10.22084/csr.2021.21216.1772
- Sabzei, M.T. (2016). Sociological Analysis of The Iranian Public Sphere After the Post Islamic Revolution Era (1357-1394). *Social Sciences*, 22(71), 48-89.
- Sadeghi, R., & Seyyed Hosseini, S. M. (2019). The degree of young people's desire for international migration and its determining factors in Tehran. *Strategic Studies of Sport and Youth*, 18(43).
- Safaei Movahed, S. (2011). *The difference between the explanation of hidden norms in the selection of a supervisor in the Faculty of Mathematical Sciences and Educational Sciences* (Unpublished doctoral dissertation). Faculty of Educational Sciences and Psychology, Tarbiat Moalem University.
- Shirkhani, M. A., & Baizidi, R. (2018). Immigration, human capital exit and development: comparing Iran and Turkey. *Political and International Approaches*, 10(2), 98-122.
- Simpson, N. (2017). Demographic and economic determinants of migration. *IZA World of Labor*. doi: 10.15185/izawol.373
- Strielkowski, W., & Bilan, Y. (2016). Migration aspirations & decisions: A comparative study of Turkey and Ukraine. *Intellectual Economics*, 10(1), 18-27. doi: 10.1016/j.intele.2016.05.001

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

Interdisciplinary Studies
in the Humanities

Volume 16
Issue 3
Summer 2024

- Sultana, H., & Fatima, A. (2017). Factors influencing migration of female workers: a case of Bangladesh. *IZA Journal of Development and Migration*, 7(1). doi: 10.1186/s40176-017-0090-6
- Tindall, L., Smith, J.A., Flower, P. & Larkin, M. (2009). Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research. *Qualitative Research in Psychology*, 6(4), 346–347. doi:10.1080/14780880903340091
- Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. *Economies*, 10(1), 21. doi: 10.3390/economies10010021
- Van Mol, C., & Timmerman, C. (2013). Should I Stay or Should I Go? An Analysis of the Determinants of Intra-European Student Mobility. *Population, Space and Place*, 20(5), 465–479. Portico. doi: 10.1002/psp.1833
- Vasel, G. (2019). *Examining the lived experience of abused mothers: a phenomenological study* (Master's thesis). Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz.
- Vedadhir, A., & Eshraghi, S. (2023). Attitude toward migrate abroad in Iranian medical community: A qualitative study. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 25(2), 23-42.

مقاله پژوهشی

مطالعه کیفی عوامل زمینه‌ساز مهاجرت زنان به امریکا؛ مورد مطالعه، مهاجرین زن ایرانی در دانشگاه‌های شهر بوستون امریکا

خورشید پاداشی اصل^{۱*}، محمد عباس‌زاده^۲، توکل آقایاری^۳

دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰؛ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۸

چکیده

در ایران بسیاری از زنان که دارای تحصیلات عالی هستند، همواره برای دسترسی به امکانات عالی و استفاده از تسهیلات آموزشی مناسب، اقدام به مهاجرت می‌کنند. مهاجرت زنان با توجه به آن‌که جزو منابع انسانی مفید به شمار می‌رود، برای جامعه ایرانی می‌تواند تبعاتی دربر داشته باشد. در این مقاله با استفاده از روش کیفی و شیوه پدیدارشناسی عوامل زمینه‌ساز مهاجرت زنان به امریکا را مورد بررسی قرار دادیم. شیوه انتخاب نمونه، نمونه‌گیری هدفمند یا معیارمحور است و از روش هفت‌مرحله‌ای کلاسیزی و دی‌کلمن مورد استفاده قرار گرفت. شناسایی تجارب زیسته دانشجویان زن ایرانی از مزیت‌های تحصیل و کار در دانشگاه‌های شهر بوستون، زمینه‌های دافعه برای زندگی کار و تحصیل در ایران و به‌طور کلی کشف تجارب زیسته دانشجویان زن ایرانی، از مزیت‌های زندگی در امریکا از اهم اهداف این پژوهش هستند. در این پژوهش، درصد یافتن معنایی هستیم که زنان مهاجر و تحصیل کرده به تحصیل در دانشگاه‌های شهر بوستون امریکا و به‌ویژه سبک‌های متنوع زندگی در این کشور می‌دهند. زنان مصاحبه‌شونده با تأکید بر تحصیلات بالا در ایران و آشنایی با فرهنگ لیبرالی غرب، مقولاتی مانند تصورات قالبی مردسالارانه در ایران، تسلط سبک زندگی سنتی و غلبه سیاست بر حوزه عمومی را مانعی سر راه ابراز استعدادهاى خود عنوان کرده‌اند. آن‌ها در مصاحبه‌های خود بر استیلای این فرهنگ اصرار داشته و مهاجرت خود را تابعی از این فرهنگ نئوپاتریمونیال در ایران می‌دانستند.

کلیدواژه‌ها: مهاجرت بین‌المللی، زنانه شدن مهاجرت، فرهنگ نئوپاتریمونیال، تجارب زیسته، زن ایرانی مهاجر، ناکارآمدی سیستم آموزشی

۱. دانش‌آموخته علوم اجتماعی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
famin@tabrizu.ac.ir ✉

* نویسنده مسئول

۲. استاد علوم اجتماعی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
m-abbaszadeh@tabrizu.ac.ir ✉

۳. دانشیار علوم اجتماعی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
t.aghayari@tabrizu.ac.ir ✉

۱. مقدمه و بیان مسئله

مهاجرت بین‌المللی، جابجایی افراد از یک کشور به کشور دیگر برای زندگی و کار، پدیده‌ای دیرینه و پویاست که به شکل‌گیری جوامع مدرن نقش بسزایی ایفا کرده است. در دنیای امروز، مهاجران به‌عنوان نیروی کار حیاتی، عامل نوآوری و غنای فرهنگی، نقشی کلیدی در اقتصاد و فرهنگ جوامع مختلف ایفا می‌کنند. امریکای شمالی و اروپا، به‌عنوان مقاصد اصلی مهاجران، میزبان ۳۴/۴ و ۲۴/۳ درصد از کل مهاجران بین‌المللی جهان هستند. این امر به دلیل عوامل مختلفی از جمله فرصت‌های اقتصادی بهتر، ثبات سیاسی، و وجود جوامع مهاجر پیشین در این مناطق است. در مجموع، مهاجرت بین‌المللی پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که پیامدهای عمیقی برای جوامع مدرن به همراه دارد. درک عمیق‌تر از عوامل مهاجرت، تجارب مهاجران و تأثیرات آن بر کشورهای مبدأ و مقصد، برای تدوین سیاست‌های مهاجرتی مؤثر و ایجاد جوامع عادلانه و فراگیر ضروری است (بانک جهانی، ۲۰۲۳).

مهاجرت تنها یک جابجایی مکانی و یک حرکت توده‌ای نیست، بلکه متضمن تغییرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیز هست و پنهان و آشکار تحت تأثیر قواعد کلی حاکم بر جامعه است. این تفاوت زندگی در محیط‌های سیاسی و اجتماعی افراد را برمی‌انگیزد تا برای یافتن یک زندگی بهتر اقدام به مهاجرت کنند. بنابراین، در چند سال گذشته مهاجرت‌های بین‌المللی به شکل کاملاً آشکاری افزایش یافته و انعکاس آن به‌طور فزاینده در مجله‌ها و برنامه‌های سیاسی کشورها بازتاب داده می‌شود.

بخش قابل‌توجهی از مهاجران بین‌المللی امروزه زنان هستند که به دلایل مختلف مثل ازدواج، کار، یا ادامه تحصیل و کسب مهارت دست به مهاجرت می‌زنند. بسیاری از زنان در ایران که دارای تحصیلات عالی هستند، همواره برای دسترسی به امکانات عالی و استفاده از تسهیلات آموزشی مناسب، اقدام به مهاجرت می‌کنند. زنان نیز با توجه به آن‌که جزو منابع انسانی مفید به‌شمار می‌روند، مهاجرت آنان برای جامعه می‌تواند تبعاتی در بر داشته باشد. داده‌ها نشان می‌دهد که سرعت مهاجرت زنان سریع‌تر از مهاجرت مردان در حال رشد است. بسیاری از کشورهای مهاجرپذیر، به‌رغم افزایش روزافزون زنان مهاجر، کمبود

قابل توجه اطلاعات و داده‌ها در مورد مهاجرت زنان و دختران وجود دارند. اکثر کشورها یک سیستم مدیریت داده جامع را که شامل جنسیت و جنس باشد، حفظ نمی‌کنند. اطلاعات مربوط به سن و سال را هنگام ورود و خروج تفکیک نمی‌کنند (جنرال آسمبلی^۱، ۲۰۲۰، ۲). گوش^۲ (۲۰۰۹) نیز مدعی است زنان تحصیل کرده به طور فزاینده‌ای غالباً برای افزایش فرصت‌های اقتصادی با جست‌وجوی شغل به تنهایی مهاجرت می‌کنند، این روند معمولاً «زنانه شدن مهاجرت» نامیده می‌شود. بیش از نیمی از مهاجران جهانی زنانی هستند که به طور مستقل یا به‌عنوان سرپرست خانوار مهاجرت می‌کنند و به‌طور کلی سرعت مهاجرت زنان در بسیاری از کشورهای با درآمد بالا سریع‌تر از مهاجرت مردان است. دیدگاه مارتین درایب^۳ (۲۰۱۹)، یکی از دیدگاه‌هایی است که مهاجرت زنان جهت نیل به تحرک اجتماعی را تأیید می‌کند. بسیاری از این مطالعات بر ارتقاء وضعیت اجتماعی در کشورهای صنعتی تأکید داشته‌اند.

در این مقاله با استفاده از روش کیفی درصدد هستیم که عوامل زمینه‌ساز مهاجرت زنان به امریکا را مورد بررسی قرار دهیم. شناسایی تجارب زیسته دانشجویان زن ایرانی از مزیت‌های تحصیل و کار در دانشگاه‌های شهر بوستون، زمینه‌های دافعه برای زندگی کار و تحصیل در ایران و به‌طور کلی کشف تجارب زیسته دانشجویان زن ایرانی، از مزیت‌های زندگی در امریکا از اهم اهداف این مطالعه هستند. در این مقاله در صدد یافتن معناهایی هستیم که زنان مهاجر و تحصیل کرده به تحصیل در دانشگاه‌های شهر بوستون امریکا و به‌ویژه سبک‌های متنوع زندگی در این کشور می‌دهند. بدین ترتیب و برخلاف بسیاری از پژوهش‌هایی که صبغتهایی کمی دارند، در این مقاله تلاش می‌شود که تجربه زیسته زنان مهاجر از زندگی در امریکا و تحصیل در دانشگاه‌های شهر بوستون شناسایی شوند. چپستی تجارب زیسته دانشجویان زن ایرانی از عوامل جاذبه و دافعه و مزیت‌های تحصیل در دانشگاه‌های شهر بوستون امریکا از عمده‌ترین سؤالاتی است که در این مطالعه پاسخ داده می‌شوند.

1. General Assembly
2. Ghosh
3. Dribe Martin

۲. پیشینه تحقیق

مهاجرت نقش بسزایی در دنیای امروز دارد. درک پیچیدگی‌های جنسیت و مهاجرت می‌تواند به برنامه‌ها و سیاست‌هایی منجر شود که مزایا را افزایش داده و هزینه‌ها را برای مهاجران زن کاهش دهد. برای توسعه چنین درکی، تحلیل‌گران و کارشناسان به داده‌های قابل اعتماد و دقیق و عمیق نیاز دارند.

زنان به‌طور فزاینده‌ای اغلب برای افزایش فرصت‌های اقتصادی با جست‌وجوی شغل یا تحصیل به تنهایی مهاجرت می‌کنند. داده‌ها نشان می‌دهد که نرخ مهاجرت زنان در بسیاری از کشورهایی که میزان بالایی از مهاجران را دریافت می‌کنند، سریع‌تر از مهاجران مرد در حال رشد است. این روند معمولاً «زنانه شدن مهاجرت» نامیده می‌شود. سازمان بین‌المللی کار تخمین می‌زند که زنان نیمی از جمعیت مهاجر جهان هستند، اما در برخی از کشورها ۷۰ تا ۸۰ درصد مهاجران را تشکیل می‌دهند (فلوری^۱، ۲۰۱۶، ۵۰).

از نظر فلوری (۲۰۱۶)، مهاجرت می‌تواند خودمختاری، سرمایه انسانی و عزت نفس و همچنین اقتدار و ارزش زنان در خانواده‌ها و جوامع آن‌ها را بهبود بخشد. مهاجرت می‌تواند هنجارهای سنتی را با دسترسی زنان به آموزش و فرصت‌های اقتصادی تغییر دهد. معرفی هنجارهای عادلانه اجتماعی نیز می‌تواند حقوق زنان و دسترسی به منابع را بهبود بخشد. وقتی زنان مهاجر به خانه باز می‌گردند، اغلب استقلال تازه خود را حفظ کرده و هنجارها، مهارت‌ها و تخصص جدیدی را به ارمغان می‌آورند. با این مهارت‌های جدید، زنان مهاجر بازگشتی اغلب مشاغل خود را راه‌اندازی می‌کنند.

رضایی و صادقی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «سودای مهاجرت: تمایل ایرانی‌ها به مهاجرت و عوامل تعیین‌کننده آن» با استفاده از روش تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی سرمایه اجتماعی با تعداد نمونه ۱۴۲۰۰ نفر در مناطق شهری و روستایی به این نتیجه رسیدند که تقریباً یک‌چهارم مشارکت‌کنندگان در این پیمایش تمایل دارند از ایران مهاجرت کنند. افرادی که در سودای مهاجرت هستند غالباً مرد، مجرد، جوان، تحصیل‌کرده دانشگاهی، متعلق به طبقه اجتماعی متوسط و بالا و ساکن شهرهای بزرگ هستند. بنابراین، بیشتر افرادی

که تمایل به مهاجرت دارند، افراد متخصص و تحصیل کرده هستند. نتایج این مطالعه نشان داده است که سودای مهاجرت در بین ذهنیت ایرانی به ویژه جوانان شکل گرفته و این وضعیت می تواند منجر به افزایش حجم مهاجرت های بین المللی از کشور شود.

نوبهار و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله ای با عنوان «بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی» به این نتیجه رسیدند که از بین متغیرهای تحقیق، متغیرهای نرخ بیکاری، سهم اشتغال صنعتی، تولید ناخالص داخلی سرانه، سهم جمعیت جوان از کل جمعیت و تحصیلات مهم ترین عوامل مؤثر بر مهاجرت بوده و دارای اثرات مستقیم و سرریز فضایی معناداری بر خالص مهاجرت هستند. یافته های این تحقیق همچنین نشان داده است که متغیر بیکاری به عنوان اصلی ترین متغیر دارای اثر مستقیم منفی و اثر سرریز فضایی مثبت بر خالص مهاجرت است.

نتایج مقاله بزرگزاده و همکاران (۱۳۹۸) با عنوان «نگرش نخبگان به عوامل اجتماعی، اقتصادی و علمی-پژوهشی در مبدأ و مقصد و تأثیر آن بر گرایش آنها به مهاجرت خارج از کشور» که با بهره گیری از روش تحقیق ترکیبی و تکنیک مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۲۲ نفر از تحت پوشش بنیاد ملی نخبگان انجام شد نشان داد که عمده ترین عوامل و مشکلات از منظر پاسخگویان در مورد تمایل نخبگان به مهاجرت خارج از کشور عبارت اند از مشکلات مراکز علمی-پژوهشی، مسائل مدیریتی، مشکلات برنامه ریزی، قانونی و زیرساخت های ارتباطی و فناوری. یافته های فاز کمی این پژوهش نشان می دهد که عوامل اجتماعی و علمی در مبدأ، عوامل علمی و اجتماعی و عوامل مداخله گر در مقصد بر تمایل نخبگان به مهاجرت خارج از کشور تأثیرگذار هستند (بزرگزاد و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۴۵).

افشاری، معینی و انصاری (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش جوانان تهرانی به مهاجرت خارج از کشور» با استفاده از روش همبستگی و تکنیک پیمایش در بین جوانان ۱۸-۳۵ سال شهر تهران به این نتیجه رسیدند که هر قدر میزان سرمایه اجتماعی کمتر باشد، میزان گرایش به مهاجرت زیاد می شود. هریک از متغیرهای میزان تحصیلات، سن و درآمد به ترتیب به طور مستقیم در گرایش به مهاجرت جوانان تأثیر داشتند.

دیا و همکاران (۱۳۹۹، ۱۱۱) در پژوهشی با عنوان «تحلیل آینده‌پژوهانه مهاجرت معکوس نخبگان دانشگاهی» با استفاده از روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها و تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به بررسی اسطوره‌ها، گفتمان، و علل کلان اجتماعی در خصوص مهاجرت معکوس نخبگان دانشگاهی در ذهن اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به این نتیجه رسیدند که با توجه به حقوق دریافتی پایین اعضای هیئت علمی، عدم امکان جذب در دانشگاه‌ها، دوگانگی بین زندگی خصوصی و زندگی اجتماعی افراد در ایران، نگرانی نسبت به آینده فرزندان، پیچیدگی و عدم شفافیت، ناپایداری اقتصادی و سیاسی کشور، بوروکراسی فرایند جذب در دانشگاه‌ها و عدم امکان فعالیت در بخش صنعت کشور، روند مهاجرت معکوس نخبگان دانشگاهی به کشور در ذهن مصاحبه‌شوندگان از چشم‌انداز روشنی برخوردار نیست.

اوربanski^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «مقایسه عوامل فشار و کشش تأثیرگذار بر مهاجرت» با استفاده از روش پیمایش و نظرسنجی از ۲۹۸ نفر لهستانی و ۲۸۸ نفر مهاجر رومانیایی به این نتیجه رسیدند که عوامل فشار در هر دو کشور تأثیرات زیادی بر مهاجرت داشتند. پنج عامل فشار (اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در لهستان و اقتصادی و سیاسی در رومانی) در مقایسه با دو عامل فشار (اجتماعی در لهستان و رومانی). عوامل فشار اقتصادی تعیین‌کننده معنی‌داری بر مهاجرت در هر دو کشور بودند. عامل فشار سیاسی بالاترین تأثیر را داشت. عوامل اقتصادی نظیر امید به پیدا کردن شغل خوب و زندگی بهتر در کشورهای خارجی هم تأثیر بزرگی بر مهاجرت دارند.

مارو و کلکوفسکی^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «مدل‌سازی گرایش به مهاجرت در بین امریکایی‌ها» به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مانند سن، جنس، محل سکونت، نژاد، التزامات سیاسی، احساس تعلق به کشور، سرمایه فرهنگی (مانند دسترسی به شبکه اینترنت، دارا بودن گذرنامه، دانش زبانی، تجربه مهاجرت)، سرمایه دارایی و مالی مانند (درآمد، نوع اشتغال، داشتن خانه، سلامت مالی فرد) و سرمایه اجتماعی بر گرایش مهاجران و تصمیم و اقدام آن‌ها تأثیرگذار می‌باشد.

1. Urbanski

2. Marrow & Klekowski

آمینودین^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «اثرات اجتماعی و اقتصادی مهاجرت بین‌المللی زنان بر والدین ترک داده شده در اندونزی» با استفاده از رویکرد کیفی و تکنیک مصاحبه عمیق با ۳۷ نفر به این نتیجه رسیدند که والدینی که ترک شده بودند، دسترسی محدودی به حواله‌های ارسالی دختران متأهل داشتند. مگر زمانی که آن‌ها مراقبت از کودک را انجام می‌دادند. والدین دختران مجرد تا حدودی به حواله دسترسی داشتند ولی این مسئله هم با توجه به شرایط اقتصادی خانواده متفاوت بود. والدین ترک داده شده نگران امنیت دختران‌شان، ازدواج دختران مجردشان، ثبات آن‌ها، وضعیت رفاه نوه‌های ترک‌شده بودند. برای این‌که مهاجرت دختران مجرد و متأهل تأثیرات مختلفی بر روی والدین ترک داده شده دارد و این امر باید در سیاست‌گذاری‌های مرتبط با تأثیرات منفی مهاجرت زنان در نظر گرفته شود.

سولتانا و فاطیما^۲ (۲۰۱۷، ۱۲۷) پژوهشی با عنوان «عوامل تأثیرگذار بر مهاجرت کارگران زن» انجام دادند. هدف این مطالعه تحلیل روند جریان مهاجرت زنان بنگلادشی براساس زمان و مقصد بوده است. داده‌های سری زمانی برای دوره ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ برای بررسی عوامل فشار و کشش مهاجرت زنان در این پژوهش استفاده شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ارتقای مهارت یکی از نیازهای اساسی برای مهاجران غیر ماهر است.

پژوهشی با عنوان «تعیین‌کننده‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی مهاجرت» توسط سیمپسن^۳ (۲۰۱۷، ۹) انجام شده است. در این پژوهش تعداد زیادی از عوامل و متغیرهای اقتصادی و غیراقتصادی پشت‌نیات و قصدهای مهاجرت مطرح شده است. مهاجران از کشورهای خودشان به دلایلی نظیر وخامت، شرایط بد اقتصادی و ناآرامی‌های سیاسی فرار می‌کنند و متقابلاً، مهاجران غالباً به دلایلی نظیر حقوق و دستمزد بالا، مراقبت‌های بهداشتی مطلوب و سیستم‌های آموزشی قوی به کشورهای مقصد وارد می‌شوند. در انتخاب مقاصد خودشان، افراد معمولاً منافع شبکه مهاجرت را نسبت به هزینه‌هایش مقایسه می‌کنند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران می‌توانند با شناسایی عوامل تأثیرگذار در مهاجرت، استراتژی‌های لازم را طراحی نمایند.

1. Aminuddin
2. Sultana & Fatima
3. Nicole B. Simpson

هرکوگ و ون دولا^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «انگیزه‌ها و محدودیت‌های مهاجرت به خارج از کشور دانشجویان هندی» به این نتیجه رسیدند که متغیرهای نوع و کیفیت دانشگاه و همچنین رشته‌های تحصیلی، عواملی هستند که موجبات مهاجرت دانشجویان به خارج از کشور را فراهم ساخته‌اند.

استریلکوسکی و بیلان^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «مهاجران دو کشور ترکیه و اوکراین و گرایش به مهاجرت» به این نتیجه رسیدند که مهاجران بالقوه را می‌توان به دو گروه کسانی که به اروپا نظر مثبت دارند و افرادی که نظر منفی دارند، دسته‌بندی کرد. یافته‌های این مطالعه نشان داده است که تفاوت‌های این دو دسته به عواملی نظیر پس‌زمینه‌های اجتماعی و ویژگی‌های دموگرافیکی بستگی دارد.

می‌هی رامیرز و کومپیکیت^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «دلایل اقتصادی مهاجرت از منظر دانشجویان اروپا» با هدف مقایسه محرک‌های مهاجرت‌های بین‌المللی و تأثیرات و روندهای آن به این نتیجه رسیدند که بین‌المللی شدن از ویژگی‌های اصلی و هدف بسیاری از دانشجویان است. همچنین، محرک‌های اصلی مهاجرت معین دارای دلایل اقتصادی هستند؛ و در نهایت، سایر عوامل مؤثر بر نیت مهاجرت بر کشور تحلیل شده بستگی دارد. ون مول و تیمرمن^۴ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «آرزوهای مهاجرت جوانان اروپایی در زمان‌های بحران» به این نتیجه رسیدند که قصد و نیت به مهاجرت با در نظر گرفتن همه عوامل سطوح خرد و کلان صورت می‌گیرد. در این پژوهش عواملی همچون جنس، سن، تحصیلات، اشتغال، تجربه مهاجرت، محل سکونت، رضایت، نادیده گرفتن جوانان به مثابه عوامل سطح خرد و متغیرهای وضعیت اشتغال کشور، نسبت بیکاری جوانان، تولید ناخالص داخلی و سرانه مصرف واقعی به مثابه عوامل سطح کلان بر مهاجرت جوانان تأثیرگذار است.

1. Hercog & van de Laar
2. Strielkowski and Bilan
3. Mihi-Ramirez & Kumpikaite
4. Van Mol & Timmerman

دانیلا^۱ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «مدل‌های جاذبه مدرن در مهاجرت‌های داخلی در رومانی» با استفاده از روش پانل داده انجام داده است. نرخ مهاجرت در این پژوهش به مثابه متغیر وابسته و متغیرهای جمعیت، تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری، نرخ اشتغال، نرخ خانه‌های شخصی، فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، نرخ شهرنشینی، شاخص‌های امکانات رفاهی، جاده‌های عمومی، ترکم جمعیت و شاخص‌های رفتارهای اجتماعی به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که اندازه جمعیت، تولید ناخالص داخلی، شاخص تاب‌آوری، تراکم جاده و میزان جرم آثار قابل ملاحظه‌ای بر مهاجرت از نقطه نظر ایستا نسبت به میزان جمعیت و شاخص تاب‌آوری از نقطه نظر پویا داشته است.

آکمن^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر مهاجرت بین‌المللی دانشجویان به این نتیجه رسید که عوامل جاذبه در تصمیم دانشجویان ترکیه‌ای به مهاجرت بر حسب جنسیت متفاوت می‌باشد. به این معنی که در دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر است. عوامل جاذبه در تصمیم دانشجویان برای مهاجرت به صورت معنی‌داری با اشتغال در خارج، قصد زندگی و سکونت در خارج از کشور ارتباط دارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین عوامل جاذبه در تصمیم دانشجویان برای مهاجرت با تصمیم برای بازگشت، حمایت خانواده، سطح تحصیلات والدین و عملکرد مراکز تحقیق و توسعه در خارج ارتباطی وجود نداشت.

۳. روش

روش پژوهش حاضر رویکرد کیفی و شیوه پدیدارشناسی است. هدف از تحقیق کیفی، توصیف واقعیت‌های اجتماعی از دیدگاه افراد است، نه از منظر مشاهده‌کنندگان. به عبارتی، پژوهشگر کیفی به مطالعه رفتارهای قابل مشاهده، انگیزه‌ها، احساسات و هیجانات مردم می‌پردازد برای آن‌که معتقد است حوادث درونی تنها در صورتی قابل درک است که از طریق تجربه شخصی کسب شده باشد (بازرگان هرنندی، ۱۳۹۸، ۳۲). بنابراین

1. Daniela
2. Akman

تعریف، رویکرد کیفی تلاشی است جهت توصیف غیرکمی از موقعیت‌ها، حوادث و گروه‌های کوچک اجتماعی با توجه به جزئیات و همچنین سعی برای ارائه تعبیر و تفسیر معانی که انسان‌ها در موقعیت‌های طبیعی و عادی به زندگی خود و حوادث می‌بخشند و فرض بر این است که کنش متقابل اجتماعی کلیتی در هم تنیده از روابطی را تشکیل می‌دهد که به وسیله استقراء قابل درک است (صفایی موحد، ۱۳۹۰، ۲۹).

در تحلیل این نوع داده، روش کاملاً درست یا غلطی وجود ندارد و ما پژوهشگران تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری را تشویق می‌کنیم که در رویکرد خود خلاقیت داشته باشند. با این حال، ما همچنین آگاه هستیم که خوانندگانی که برای اولین بار با تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری برخورد می‌کنند، به چیزی فراتر از اصول کلی نیاز دارند. این فصل قصد دارد تا یک چارچوب تحلیلی اکتشافی ارائه دهد که بر بسیاری از فرایندها، اصول و راهبردهایی که معمولاً توسط پژوهشگران تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری به کار گرفته می‌شود، تکیه دارد. این چارچوب، فرایندها، اصول و راهبردها را در یک ساختار منعطف گرد هم می‌آورد، اما به اندازه‌ای شفاف است که پژوهشگران تازه‌کار تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری را در طی کردن این فرایند یاری کند. همچنین امیدواریم که این چارچوب برای تحلیل‌گران باتجربه‌تر نیز زمینه‌ای برای تفکر فراهم آورد.

بنابراین، روش کیفی به دلیل مشخصه استقرایی بودن آن و به جهت رساندن پژوهشگر به ماهیت پدیده مورد بررسی یعنی تجربه مهاجرت مناسب است. پژوهش پدیدارشناسی به دنبال پاسخ‌دهی به این سؤال است که ساختار و ماهیت تجربه یک پدیده توسط افراد چگونه است؟ هدف اصلی روش پدیدارشناسی، درک ساختار اصلی پدیده تجربه شده انسانی و دستیابی به عمق مفهومی تجارب زیسته می‌باشد، این شیوه از رویکرد کیفی به دنبال کشف ماهیت پدیده‌ها است. روش پدیدارشناسی درصدد درک لایه‌های عمیق معنایی تجربه زیسته برخی افراد درباره یک مفهوم یا پدیده است. این روش به بررسی ساختار آگاهی در تجربه‌های انسانی می‌پردازد (واصل، ۱۳۹۸، ۷۲).

شیوه انتخاب نمونه، نمونه‌گیری هدفمند یا معیارمحور می‌باشد. در پژوهش‌های پدیدارشناختی از راهبرد نمونه‌گیری هدفمند جهت گزینش نمونه‌ها و واحدهای مورد نظر

استفاده می‌شود. در این روش، انتخاب واحدهای مورد پژوهش براساس هدف پژوهش می‌باشد. در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری گلوله‌برفی هم استفاده شد به نحوی که از مشارکت‌کنندگان خواسته شد تا دوستان و همکاران خود را که تجربه مهاجرت داشتند، به پژوهشگر معرفی کنند. در مرحله بعدی، با استفاده از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی با افراد شناسایی شده، ارتباط برقرار شده و بعد از تشریح هدف مطالعه، در صورت رضایت مصاحبه عمیق ترتیب داده می‌شد. در نهایت با استفاده از معیار اشباع نظری، با ۴۰ نفر از زنان مقیم ایالت بوستون امریکا مصاحبه عمیق صورت گرفت (اسمیت و دیگران، ۲۰۰۹، ۴۱).

از روش‌های تحلیل اطلاعات که در رویکرد پدیدارشناسی تفسیری مورد استفاده قرار می‌گیرد، روش هفت مرحله‌ای کلایزی و دیکلمن استفاده شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه عمیق و بدون ساختار استفاده شده است. به این نحو که پژوهشگر پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان را ضبط و از سؤالات پیگیرانه‌ای برای حفظ تمرکز بر جزئیات پدیده مهاجرت بهره برده است. مشارکت‌کنندگان به سؤالات باز پاسخ جواب داده و طبق خواسته محقق ترغیب شدند تا جزئیات مفصل‌تری در مورد تجربه مهاجرت خود بیان کنند.

به منظور برآورد قابلیت اعتماد به داده‌ها و اطلاعات از چهار معیار لینکلن و گوبا استفاده شده است که عبارت‌اند از: (۱) قابلیت اعتبار (باورپذیری): تا چه حد ساختار و معنی پدیده مورد نظر به نحو مناسب و مطلوبی بازنمایی می‌شود (نمونه با تجربه زیسته)؛ (۲) انتقال‌پذیری: یافته‌های پژوهش تا چه حد به محیط‌های دیگر تعمیم‌پذیر است؛ (۳) قابلیت اعتماد (اطمینان‌پذیری): به انسجام فرایندهای درونی و نحوه بررسی شرایط متغیر پدیده به دست محقق دلالت می‌کند؛ (۴) قابلیت تأیید: یافته‌ها تا چه حد از سوی سایر افراد یا پژوهش‌ها تأیید می‌شود (بازرگان هرندی، ۱۳۹۸، ۲۱).

برای افزایش معیار اعتبار و باورپذیری تلاش بر این بود که برای جمع‌آوری داده‌ها زمان کافی در نظر گرفته شود و ارتباط صمیمانه با مشارکت‌کنندگان برقرار شد. به منظور تضمین قابلیت اعتبار که عبارت است از میزان صحت یافته‌ها، پس از تجزیه و تحلیل هر مصاحبه مجدداً به شرکت‌کنندگان، مراجعه می‌شود و صحت مطالب تأیید و تغییرات لازم داده خواهد شد.

۴. یافته‌ها

با ۲۵ نفر از اساتید و دانشجویان رزیدنتی در دپارتمان‌های پزشکی و ۱۵ نفر از اساتید و دانشجویان غیر پزشکی شاغل به تدریس و تحصیل در دانشگاه‌های واقع در شهر بوستون ایالت ماساچوست مصاحبه مجازی به عمل آمد. بررسی جمعیت‌شناختی گروه حاضر نشان داد که ۶ استاد پزشکی و ۱۹ دانشجوی رزیدنتی و ۳ استاد در حوزه مهندسی کامپیوتر و ۱۲ دانشجو در شاخه‌های مختلف فنی و کامپیوتر شاغل بودند. بررسی سنی گروه مطالعه نشان داد که اساتید بین سن ۳۱ تا ۴۵ و گروه دانشجویان بین ۲۸ تا ۳۵ سال سن قرار دارند. فرایند مدیریت و تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار Atlas.ti انجام گرفت. نرم‌افزار اطلس. تی برای کدگذاری و تحلیل داده‌های کیفی استفاده شد. برای تحلیل داده‌های کیفی و مصاحبه‌های این پژوهش از شیوه تحلیل مضمون استفاده شده است.

۴-۱. مطلوبیت ساختار دانشگاهی

مضمون نخست «مطلوبیت ساختار دانشگاهی» است. بسیاری از مشارکت‌کنندگان به سیستم آموزشی مطلوب در امریکا اشاره داشتند و بر این باور بودند که دانشگاه‌های امریکا هم به لحاظ کیفیت آموزشی و هم به لحاظ اعتبار مدرک دانشگاهی دارای مزیت‌های زیادی هستند. در بیشتر موارد مصاحبه، مشارکت‌کنندگان به امکان تحصیل در رشته‌های مختلف، اعتبار مدرک تحصیلی و کیفیت آموزشی در دانشگاه‌های بوستون اشاره می‌کردند. بسیاری از تجربه‌های زیسته مشارکت‌کنندگان مترتب بر ساختارهای آموزشی مطلوب در امریکا بود. در واقعیت هم سیستم آموزشی امریکا به لحاظ وجود دانشگاه‌های معتبر و تراز اول در آن و همچنین اعتبار مدارک تحصیلی آن‌ها در دنیا معروف هست. در جدول شماره (۱) کدهای پایه و فراوانی و مضمون سازمان‌دهنده مطلوبیت ساختار دانشگاهی آورده شده است. یکی از کدهای پایه دارای فراوانی بالا در مضمون سازمان‌دهنده مطلوبیت ساختار دانشگاهی، «امکان تحصیل در رشته‌های مختلف» است که براساس نظر مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر، این امر فرصت دنبال کردن علایق و سلیق را برای افراد به وجود می‌آورد. همچنین به افراد فرصت انتخاب بیشتر را می‌دهد تا در صورت عدم علاقه‌مندی به رشته‌ای خاص یا سرفصل‌های رشته خاص، آن را تغییر دهند و به دنبال رشته‌های مورد علاقه خود بروند و تحصیلات خود را ادامه دهند.

جدول ۱. کدهای پایه مضمون سازمان‌دهنده مطلوبیت ساختار دانشگاهی

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
مطلوبیت ساختار دانشگاهی	سیستم آموزشی مطلوب	تنوع در رشته‌های تحصیلی
	مدرک تحصیلی معتبر	کیفیت دانشگاه
	راحتی ورود به دانشگاه	اعتبار مدرک تحصیلی
	امکان انتخاب رشته دلخواه	کیفیت آموزشی بالا
	امکان تحصیل در رشته‌های مختلف	اعتبار دانشگاهی
	اعتبار دانشگاهی	فرصت انتخاب رشته

۴-۲. سرمایه اجتماعی دانشگاهی

مشارکت‌کنندگان در پاسخ به عوامل مؤثر بر مهاجرت زنان به امریکا و تحصیل در دانشگاه‌های امریکا به مفاهیم مختلفی نظیر دسترسی به پیشرفت علمی، دسترسی به منابع علمی، فرصت‌های علمی، فرصت‌های پژوهشی بهتر، برخورداری از هزینه‌های تحصیلی، بورسیه تحصیلی و فرصت‌های تحصیلی بالا اشاره کردند که در مضمون سازمان‌دهنده سرمایه اجتماعی دانشگاهی طبقه‌بندی شده است.

برخی از پژوهش‌ها، متغیرهای مرتبط با فرصت‌های تحصیلی و شرایط دانشگاه و دسترسی به استادان برتر و بسترهای علمی و پژوهشی بهتر را از عوامل جاذبه مقصدهای مهاجرت برای نخبگان و متخصصان ذکر کرده‌اند. در این میان، متخصصان مشارکت‌کننده در این پژوهش نیز با توجه به این که رشته تحصیلی آن‌ها پزشکی و دندانپزشکی بود، دسترسی به مقالات و پژوهش‌های به روز، فرصت پژوهشی و علمی بالا و اعتبار دانشگاه‌های امریکا را در رسیدن به «مناسک تعاملی علمی و دانشگاهی» از دلایل خود برای مهاجرت عنوان می‌کردند و بر این باور بودند که در کشور امریکا به دور از حال‌وهوای سیاسی و عوامل دیگر می‌توانند به فرصت‌های تحصیلی خودشان پردازند و ارتباطات علمی و پژوهشی خود را با استادان برجسته انجام دهند. در واقع، یکی از دلایل مهاجرت آن‌ها در مضمون دسترسی و بسط «سرمایه اجتماعی دانشگاهی» طبقه‌بندی شده است.

جدول ۲. کدهای پایه مضمون سازمان‌دهنده سرمایه اجتماعی دانشگاهی

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
سرمایه اجتماعی دانشگاهی	دسترسی به پیشرفت علمی	برخورداري از هزینه‌های تحصیلی
	دسترسی به منابع علمی	بورسیه تحصیلی
	فرصت‌های علمی	فرصت‌های تحصیلی بالا
	فرصت‌های پژوهشی بهتر	

۳-۴. تسلط سبک زندگی سنتی در مبدأ

مشارکت‌کنندگان در پاسخ به سؤال زمینه‌های دافعه برای زندگی و تحصیل در ایران به مفاهیمی اشاره کردند که در مضمون «تسلط سبک زندگی سنتی در مبدأ» طبقه‌بندی شده است. این مضمون دربرگیرنده کدهای مرتبط با سنت و الزامات آن نظیر محدودیت حجاب، عدم آزادی در پوشش، ازدواج‌های اجباری و ساختار سنتی جامعه می‌باشد. اشارات زیادی در مصاحبه‌ها شاهد این امر است «چیزی که برای من مهمه اینه که دوست دارم به‌عنوان یک انسان عاقل و بالغ بتوانم برای خود و زندگی خودم تصمیم بگیرم. من از حقوق اولیه و بدیهی همچون آزادی در انتخاب لباس و پوشش هم برخوردار نیستم» و «یکی از عوامل دافعه در زمینه زندگی در ایران اینه که زنان آزادی ندارند. وقتی که مجرد هستن زیر نظر پدر و مادرن و بعد ازدواج هم زیر نظر شوهر و اصلاً نمی‌تونه برای خودش تصمیم بگیره و یا مستقل باشه».

یکی از کدهای پایه پریسامد در مضمون تسلط سبک زندگی سنتی در مبدأ، «عدم آزادی در سبک پوشش و محدودیت زنان» می‌باشد. تجربه زیسته متخصصان شرکت‌کننده در این پژوهش مؤید این مقوله‌ها در مبدأ بود.

جدول ۴. کدهای پایه مضمون تسلط سبک زندگی سنتی در مبدأ

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
تسلط سبک زندگی سنتی در مبدأ	محدودیت حجاب	عدم آزادی در پوشش
	عدم آزادی در سبک پوشش	ساختار سنتی
	محدودیت زنان	عدم آزادی در پوشش
	ازدواج‌های اجباری	

۴-۴. تصویر ذهنی مبتنی بر ویران وطنی در مبدأ

مشارکت‌کنندگان در خصوص زمینه‌های دافعه برای زندگی و تحصیل در کشور ایران به کدهای مختلفی اشاره کردند که بیشتر ناظر بر مؤلفه‌های اقتصادی بود. مفاهیمی مانند نداشتن درآمد کافی، بیکاری زنان، فقر، نابرابری‌های اقتصادی و شرایط و مشکلات اقتصادی و مالی از این تجارب بودند که مورد تأکید مشارکت‌کنندگان بود. در مضمون سازمان‌دهنده «تصویر ذهنی مبتنی بر ویران وطنی در مبدأ» کدهای «مشکلات اقتصادی» و «شرایط بد اقتصادی» از مهم‌ترین کدهایی هستند که هر کدام ۸ بار مورد اشارت مشارکت‌کنندگان قرار گرفته‌اند. بسیاری از پژوهش‌ها و مطالعات گذشته در خصوص مهاجرت و عوامل تأثیرگذار بر آن به مجموعه‌ای از عوامل جاذبه در مقصد و عوامل دافعه در مبدأ اشاره کرده‌اند که موجبات تصمیم و سپس اقدام به مهاجرت را در آن‌ها به وجود آورده است. در بین این متغیرها، عوامل اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و اجتماعی در سطح کلان و خرد وجود دارد. از عوامل اقتصادی که به مثابه متغیرهای دافعه برای شهروندان عمل می‌کند، می‌توان به تبعیض‌های اقتصادی، مسائل و مشکلات مالی، بیکاری زنان و فقر فزاینده اشاره کرد که هر روز هم در ایران افزایش می‌یابند.

جدول ۵. کدهای پایه مضمون تصویر ذهنی مبتنی بر ویران وطنی در مبدأ

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
تصویر ذهنی مبتنی بر ویران وطنی در مبدأ	نداشتن درآمد کافی	رانت و اختلاس
	بیکاری زنان	مشکلات اقتصادی نداشتن امکانات برای خرید مسکن
	فقر	تفاوت در وضعیت مالی
	نابرابری- اقتصادی	شرایط اقتصادی بد

۴-۵. احساس محرومیت در کیفیت زندگی

مضمون احساس محرومیت در کیفیت زندگی مجموعه تجاربی را در بر می‌گیرد که بازنمای نبود شرایط تفریحات مطلوب، پایین بودن سطح نشاط و شادی، شرایط بد وضعیت درمان و نداشتن شرایط شغلی مطلوب می‌باشد که به مثابه عوامل دافعه برای زندگی و تحصیل در

مبدأ عمل می‌کند. مفهوم نداشتن شرایط شغلی مطلوب یکی از کدهای پرتکرار در مضمون احساس محرومیت در کیفیت زندگی می‌باشد. نظریه محرومیت نسبی هم بر این یافته صحنه می‌گذارد. در چارچوب این نظریه، محرومیت از ارزش‌های مهم در یک کشور ظرفیتی را برای خروج نیروهای انسانی از آن کشور به وجود می‌آورد و شهروندان آن جامعه به سمت کشورهای مهاجرت می‌کنند که به آن ارزش‌ها بها داده می‌شود. به یک معنا، با اندک تأملی می‌توان گفت که اگر حکومت برای منابع انسانی مفید و کارآمد برنامه و سیاست‌های جذب‌کننده نداشته باشد، در واقع، آن‌ها را به سمت مهاجرت سوق می‌دهد و ناخواسته مسیر مهاجرت را به روی آن‌ها می‌گشاید؛ فرایندی که در چند سال اخیر در کشور ایران شروع شده است و خواسته و ناخواسته به گریز مغزهای علمی و سرمایه‌های مالی کشور دامن زده می‌شود.

یکی از کدهایی که مشارکت‌کنندگان این پژوهش به آن اشاره کرده‌اند، پایین بودن سطح نشاط و شادی در مبدأ است. مطالعات و پژوهش‌های مختلف و همچنین گزارش رتبه‌بندی کشورها براساس شادی حاکی از این است که وضعیت نشاط و شادی در ایران هم در سطح خرد و هم در سطح کلان نامطلوب می‌باشد. در طول سالیان اخیر هم بسیاری از مهاجرت‌ها، ریشه در این مقوله مهم یعنی ناشادی شهروندان در ایران دارد.

جدول ۶. کدهای پایه مضمون احساس محرومیت در کیفیت زندگی

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (مخرد)
احساس محرومیت در کیفیت زندگی	نبود تفریح مناسب	تفاوت در وضعیت درمان
	نداشتن نشاط و شادی	نداشتن شرایط شغلی خوب
	پایین بودن سطح استاندارد زندگی	

۴-۶. فراگیری ترس و ناامیدی در مبدأ

مضمون فراگیری ترس و ناامیدی در مبدأ یکی از مهم‌ترین عوامل دافعه سبک زندگی و شغلی و تحصیلی در مبدأ می‌باشد و مجموعه تجاربی را مشتمل است که بازنمای عواملی نظیر نداشتن ثبات امنیتی، جنگ، عدم امید به آینده و وجود تحریم‌ها است و به مثابه

عوامل دافعه برای زندگی و تحصیل در مبدأ عمل می‌کند. یکی از کدهای دارای فراوانی بالا در مضمون فراگیری ترس و ناامیدی در مبدأ، «عدم امید به آینده» در ایران است. امید به آینده و زندگی در یک کشور یکی از متغیرهای اساسی است که سطح و کیفیت مهاجرت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. امید محصول ارزیابی افراد است از این که تا چه حد می‌توانند بر عرصه تصمیمات و سیاست‌ها اثرگذار باشند. به عبارت دیگر، شهروندان یک جامعه برای رسیدن به امری مطلوب و هدفی آرمانی که برای خود متصور هستند، تلاش می‌کنند و در صورتی که امید خود را از دست بدهند، یا احتمال دسترسی به هدف را برای خودشان همراه با مانع بیابند، اقدام به مهاجرت می‌کنند.

یکی دیگر از کدهای پایه پربسامد، نداشتن ثبات امنیتی و عدم امنیت در کشور ایران می‌باشد، بسیاری از مطالعات نشان داده است که احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان ایرانی رو به کاهش است و در صورتی که احساس امنیت اجتماعی در بین مردم یک جامعه رو به پایین باشد، در آن جامعه تمایل به مهاجرت بیشتر می‌باشد.

جدول ۷. کدهای پایه مضمون فراگیری ترس و ناامیدی در مبدأ

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
فراگیری ترس و ناامیدی در مبدأ	نداشتن ثبات امنیتی	نداشتن امنیت
	جنگ	وجود تحریم‌ها
	عدم امید به آینده	

۷-۴. غلبه سیاست بر حوزه عمومی

برخی از مشارکت‌کنندگان در ارتباط با دافعه‌های زندگی و تحصیل در ایران به کدهای مهمی نظیر آمیختگی سیاست و دین در ایران، تسلط دین در ایران، کم‌اهمیتی شهروندان، حس سرخوردگی، نبود آزادی‌های فردی، مسائل سیاسی، قوانین نامطلوب، تحمیل مذهبی اشاره کردند که در مضمون غلبه سیاست بر حوزه عمومی طبقه‌بندی شده است. حوزه عمومی یکی از عناصر اصلی جامعه مدنی به حساب می‌آید که در آن افکار عمومی شکل می‌گیرد. به قول هابرماس، تمام شهروندان باید از امکان دسترسی به حوزه عمومی

برخوردار باشند. در جریان هر مکالمه یا گفت‌وگو که در جریان آن اشخاص خصوصی در کنار هم جمع می‌شوند که اجتماعی تشکیل دهند، در حقیقت بخشی از حوزه عمومی شکل می‌گیرد. در واقع، گفت‌وگویی که به شکل‌گیری اراده و عقیده عمومی منجر می‌شود، باید در وضعیت آرمانی گفت‌وگو حاصل شود که در آن شرایط گفت‌وگو مساوی است و هیچ رابطه قدرتی بین دو طرف حاکم نباشد (سبزه‌ای، ۱۳۹۵، ۵۴).

یکی از پرسامدترین کدها در این زمینه، نبود آزادی‌های فردی در ایران است. در کشورهای جهان سومی نظیر ایران، حوزه سیاست دایره تسلط خود را به حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی باز کرده است. به یک معنا، در ایران حتی حوزه خصوصی افراد هم تحت سیطره قدرت حاکمه می‌باشد. در چنین فضایی، زندگی همراه با تحمیل و اجبار و محدودیت هست که زیست‌پذیری را برای انسان سخت می‌کند.

جدول ۸. کدهای پایه مضمون غلبه سیاست بر حوزه عمومی

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
غلبه سیاست بر حوزه عمومی	آمیختگی سیاست و دین در ایران	مسائل سیاسی
	تسلط دین در ایران	نداشتن آزادی
	کم‌اهمیتی شهروندان در ایران	قوانین نامطلوب
	حس سرخوردگی در ایران	نبود شایسته‌سالاری
	نبود آزادی‌های فردی	

۴-۸. ناکارآمدی سیستم آموزشی

مضمون ناکارآمدی سیستم آموزشی دربرگیرنده کدهایی است که مرتبط با آموزش و کیفیت آموزشی و نخبگان و دانشگاهیان در کشور است. یکی از کدهای پرتکرار در مضمون ناکارآمدی سیستم آموزشی «بها ندادن به نخبگان» است. تجربه زیسته بسیاری از مشارکت‌کنندگان این پژوهش معطوف بر این بوده که در کشور ایران به نخبگان و متخصصان رشته‌های مختلف ارزش داده نمی‌شود و در مواردی موانع زیادی را در مسیر پیشرفت و موفقیت آن‌ها ایجاد می‌کنند و همین مسائل و مشکلات موجبات گریز آن‌ها را از کشور فراهم می‌آورد.

یکی دیگر از کدهای پربسامد در مضمون ناکارآمدی سیستم آموزشی، «بها دادن به رشته‌های خاص» است. واقعیت این است که ناکارآمدی سیستم آموزشی در ایران در زمینه رتبه‌بندی رشته‌های مختلف هم خود را نشان می‌دهد. در سال‌های اخیر توجه نظام آموزشی و خانواده‌ها به سمت رشته‌های پزشکی در دانشگاه‌ها بوده و نظام آموزشی و خانواده‌ها اقبال زیادی به این رشته‌ها در مراکز علمی نشان می‌دهند. همین امر موجب می‌شود که بسیاری از دانش‌آموزان به دنبال علایق تحصیلی خودشان نروند و برای پیگیری علایق خود در تحصیلات علمی اقدام به مهاجرت می‌کنند.

برخی از مشارکت‌کنندگان این پژوهش در خصوص دافعه‌های زندگی و تحصیل در کشور ایران به «عدم بازار کار رشته‌های دانشگاهی» اشاره می‌کردند. بسیاری از مطالعات در حوزه آموزش عالی نشان می‌دهد که تناسب و انطباقی بین رشته‌های تحصیلی فارغ‌التحصیلان به بازار و دنیای واقعی کار وجود ندارد و بسیاری از دانش‌آموختگان دانشگاهی در مشاغل و کارهایی غیرمتناسب با رشته دانشگاهی خود مشغول می‌شوند و همین موضوع دلسردی از کار برای آن‌ها فراهم می‌سازد.

جدول ۹. کدهای پایه مضمون ناکارآمدی سیستم آموزشی

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
ناکارآمدی سیستم آموزشی	نبود تحصیلات مناسب	سیستم آموزشی نامطلوب	بهادادن به رشته‌های خاص
	سیستم آموزشی ضعیف	بها ندادن به نخبگان	عدم بازار کار رشته‌های مهندسی
	اجبار به انتخاب رشته در ایران	سبک آموزشی نادرست	

۹-۴. تصور امکان‌های انتخاب آرمانی در مقصد

مشارکت‌کنندگان این پژوهش در رابطه با مزیت‌های زندگی و تحصیل در امریکا به مفاهیم مختلفی اشاره کردند که در مضمون تصور امکان‌های انتخاب آرمانی در مقصد طبقه‌بندی شده است. برخی از مشارکت‌کنندگان از وجود پارتی بازی در کشور ایران بحث می‌کردند و

بر این باور بودند که در همه حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و حتی علمی و آموزشی مقوله پارتی بازی و خاص‌گرایی وجود دارد به‌گونه‌ای که در مواردی موانع جدی در سر راه پیشرفت نخبگان و متخصصان ایجاد می‌کند.

یکی از پرسامدترین کدها در این مضمون «دستیابی به شغل با درآمد بالا» است. مشارکت‌کننده‌ای در این خصوص اظهار داشت: «اگر تجربه خودم را در زمینه تحصیل و زندگی در امریکا بگم، دستیابی به درآمد کافی و فضای کاری بهتر در امریکا است که فرصت پیشرفت و دنبال کردن تخصص را برای من فراهم ساخته و در آینده هم احساس می‌کنم که می‌توانم به پیشرفتم امید داشته باشم».

جدول ۱۰. کدهای پایه مضمون تصور امکان‌های انتخاب آرمانی در مقصد

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
تصور امکان‌های انتخاب آرمانی در مقصد	بالا بودن فرصت‌های شغلی	راحتی انتخاب شغل
	اخذ ترفیع شغلی	دسترسی به فرصت‌های جدید
	نبود پارتی‌بازی	دنبال کردن علایق
	نداشتن دغدغه اشتغال	شغل با درآمد
	رسیدن به درآمد	نرخ بیکاری پایین

۴-۱۰. رفاه اجتماعی مطلوب

یکی دیگر از مضمون‌های مرتبط با مزیت‌های زندگی و تحصیل در امریکا رفاه اجتماعی مطلوب است که دربرگیرنده کدهای نظیر سطح رفاه مناسب، کیفیت زندگی، توزیع عادلانه ثروت و نشاط و شادی است. در واقع، یک مجموعه ویژگی‌ها است که برحسب تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان موجبات مهاجرت را فراهم می‌سازند. یکی از کدهای پرتکرار سطح رفاه مناسب هست که ۱۲ مورد به آن تأکید داشته‌اند.

یکی از کدهایی که در مضمون رفاه اجتماعی مطلوب، برخی از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کرده‌اند، دستیابی به نشاط و شادی در امریکا است که در کشور ایران یا وجود ندارد یا بسترهای لازم برای دستیابی به آن نیازمند سیاست‌گذاری‌های صحیح و درست حکومت است. بررسی نتایج مطالعات و پژوهش‌های مختلف در ارتباط با نشاط و شادی حاکی از

این است که وضعیت شادمانی ایرانیان، چه در بعد فردی و چه در بعد اجتماعی، وضعیت مطلوبی نیست و از سوی دیگر، نتایج مؤسسه‌های سنجش نشاط و شادمانی و کیفیت زندگی از وضعیت نامطلوب ایران و رتبه پایین کشور در شاخص‌های نشاط و شادمانی دارد. متغیر ناشادمانی در کنار سایر عوامل مرتبط با رفاه اجتماعی دارای شرایط نامناسب هستند، موجبات مهاجرت ایرانیان را فراهم می‌آورد، آنچه که تجربه زیسته متخصصان و نخبگان مشارکت‌کننده در این پژوهش هم مؤید آن بود.

جدول ۱۱. کدهای پایه مضمون رفاه اجتماعی مطلوب

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
رفاه اجتماعی مطلوب	سطح رفاه مناسب	توزیع عادلانه ثروت
	کیفیت زندگی	امنیت غذایی
	خدمات درمانی خوب	کیفیت محیطی
	تناسب درآمد با مخارج زندگی	شادی و نشاط مردم
	سطح رفاه بالا	اهمیت تفریح و اوقات فراغت

۴-۱۱. دسترسی به اقتصاد پویا

مضمون «دسترسى به اقتصاد پویا» بازنمای ویژگی‌های جاذب مهاجران به ایالات متحده امریکا است. این ویژگی‌ها نظیر اقتصاد آزاد، پایین بودن تورم، قدرت برتر اقتصادی، ارزش پول امریکا و فرصت کارآفرینی است که انگیزه لازم برای مهاجرت متخصصان فراهم می‌سازد. برخی از مشارکت‌کنندگان بر اقتصاد آزاد امریکا اشاره می‌کردند: «ایالات متحده امریکا بازار کار بزرگی دارد و برای افراد سخت‌کوش حقوق‌های واقعاً خیلی بالایی در نظر گرفتن. این مسئله هم در دیدگاه و عمل متخصصان برای مهاجرت تأثیرگذار می‌باشد».

جدول ۱۲. کدهای پایه مضمون دسترسی به اقتصاد پویا

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
دسترسى به اقتصاد پویا	اقتصاد آزاد	اقتصاد پویای امریکا	ارزش پول امریکا
	پایین بودن تورم	قدرت برتر اقتصادی	فرصت کارآفرینی

مشارکت‌کننده‌ای بر فرصت‌های کارآفرینی در امریکا اشاره می‌کرد و می‌گفت: «شعار امریکا واقعی کردن رؤیاهاست و این جمله بدون دلیل بر سرزبان‌ها نیفتاده است. یکی از مزایای کار در امریکا این است که مردم کشور اگر به اندازه کافی تلاش کنند، می‌توانند رؤیای خود را زندگی کنند. چیزی که در کشورهای دیگر ممکن است نتوانند جامه عمل بپوشانند».

۴-۱۲. احساس شدید جهان وطنی در مقصد

تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان این پژوهش از عوامل جاذبه کشور امریکا برای زندگی و تحصیل به ایجاد مضمون «احساس شدید جهان‌وطنی در مقصد» منجر شده است که دربرگیرنده کدهای تعاملات مثبت با دنیا، فرهنگ آزاد، چندفرهنگی بودن و ارتباط با جهان است.

جدول ۱۳. کدهای پایه مضمون احساس شدید جهان وطنی در مقصد

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
احساس شدید جهان وطنی در مقصد	تعملات مثبت با دنیا	تنوع فرهنگی
	روابط اجتماعی خوب	فرهنگ آزاد
	چند فرهنگی بودن	تمایلات مدنی بالا
	ارتباط با جهان	-

مشارکت‌کننده‌ای در خصوص تعاملات مثبت با دنیا در مقصد چنین می‌گفت: «کشور امریکا تعاملات مثبت و سازنده‌ای با جهان و دنیای خارج از خودش دارد و به همین خاطر دارای فرهنگ آزاد و باز است که برای شهروندانش مزایای زیادی دارد».

۴-۱۳. بسترهای خودتعیین‌بخشی در مقصد

تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان در ارتباط با مزیت‌های زندگی و تحصیل در امریکا مضمون «بسترهای خودتعیین‌بخشی در مقصد» را در این پژوهش به وجود آورد که دربرگیرنده اولویت استعدادهای فردی، سخت‌کوشی، موفقیت، آزادی در بیان و عقیده، امید به زندگی بالا و استقلال بچه‌ها می‌باشد.

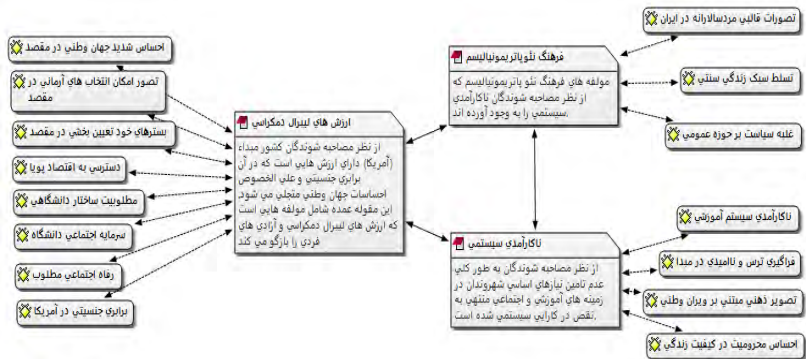
جدول ۱۴. کدهای پایه مضمون بسترهای خودتعیین‌بخشی در مقصد

مضمون سازمان‌دهنده	کدهای پایه (خرد)	کدهای پایه (خرد)
بسترهای خودتعیین‌بخشی در مقصد	اولویت استعدادهای فردی	استقلال
	سخت‌کوشی	آزادی در بیان و عقیده
	موفقیت	

یکی از کدهای پرتکرار در مضمون «بسترهای خودتعیین‌بخشی در مقصد» است. مشارکت‌کننده‌ای از تجربه خود چنین توصیفی داشت: «یکی از مزایای زندگی در امریکا داشتن آزادی در بیان و عمل است که متأسفانه این موارد در ایران آن چنان مشاهده نمی‌شود».

مشارکت‌کننده دیگری از تجربه خود چنین می‌گفت: «یکی از مهم‌ترین دلایل برای مهاجرت شاید این مورد باشد. وقتی فرد احساس کنه که در جامعه خودش نمی‌تونه آزادی بیان و عمل داشته باشه و در طرز پوشش و گفتار استقلال نداره، برای یافتن این مزیت‌ها و پیدا کردن جایگاه خودش اقدام به مهاجرت می‌کنه».

مدل زیر، حاصل کدگذاری گزینشی مقولات شناسایی شده در این مطالعه است. در این مدل مشاهده می‌شود که با تأکید بر مصاحبه‌های دانشجویان مقیم امریکا، استیلای فرهنگ نئوپاتریمونیال منجر به ناکارآمدی سیستمی به‌ویژه در نظام آموزشی ایران شده که موجبات جلب توجه دانشجویان را به ارزش‌های لیبرالی در کشور مقصد مهیا کرده است.

نمودار ۱. مدل گرافیکی براساس نتایج مصاحبه‌ها، خروجی Atlas.TI

۵. نتیجه‌گیری

سلطه طولانی‌مدت حاکمیت‌های اقتدارگرا در ایران، ساختار سیاسی بسته و اقتصادی ضعیف و تأثیر بسزایی که در تثبیت و نهادینه‌کردن فرهنگ پدرسالاری داشته‌اند بعد از انقلاب جمهوری اسلامی ایران، در سالیان اخیر و با توجه به پیشرفت‌های حوزه فناوری‌های اطلاعاتی در تقابل با ارزش‌های آزادی‌خواهی و مدرنیسم غربی قرار گرفته

است. در این میان زنان مصاحبه‌شونده با تأکید بر تحصیلات بالا در ایران و آشنایی با فرهنگ لیبرالی غرب، مقولاتی مانند تصورات قالبی مردسالارانه در ایران، تسلط سبک زندگی سنتی و غلبه سیاست بر حوزه عمومی را مانعی سر راه ابراز استعداد‌های خود عنوان کرده‌اند و طی مصاحبه‌های خود بر استیلاي این فرهنگ اصرار داشته و مهاجرت خود را تابعی از این فرهنگ نئوپاتریمونیال در ایران می‌دانستند.

دومین مقوله عمده‌ای که در این بررسی شناسایی شده است، ناکارآمدی سیستمی به‌عنوان مدلول فرهنگ نئوپاتریمونیالیسم است. این ناکارآمدی در دو حوزه اقتصادی و اجتماعی در میان مصاحبه‌ها به چشم می‌خورد. بها ندادن به نخبگان، به‌ویژه نخبگان زن، به دلیل استیلاي فرهنگ پاتریمونیال در این راستا قابل اشاره است. همچنین احساس محرومیت در کیفیت زندگی که شامل مجموعه تجاربی است که نبود شرایط مطلوب و نداشتن شرایط شغلی مطلوب را تداعی کرده است. از طرف دیگر، ترس و ناامیدی از وطن، یکی از مهم‌ترین عوامل دافعه در مبدأ به شمار رفته است که تداعی‌گر نداشتن ثبات امنیتی، جنگ، عدم امید به آینده و وجود تحریم‌ها می‌باشد.

مشارکت‌کننده‌ای در این خصوص چنین اظهار داشت: «یک نکته بزرگ در مورد امریکا که خیلی آن را دوست دارم و تأمین‌کننده امنیت زنان است، این است که قانون تماماً حامی خانم‌ها است. مثلاً اگر در خیابان یک مرد به دنبال یک زن بیافتد یا به او متلک بگوید، آن خانم می‌تواند از او شکایت کند. حتی وقتی به‌عنوان قرار و آشنایی به بیرون می‌روند، اگر مرد بخواهد بدون اجازه بدن او را لمس کند، خانم می‌تواند شکایت کند. حفظ حریم خصوصی زنان در امریکا بسیار مهم است».

ارزش‌های لیبرالی در نتیجه وجود فرهنگ پاتریمونیال و ناکارآمدی سیستم سومین کد گزینشی است که به‌عنوان عامل عمده مهاجرت جامعه مورد مطالعه به امریکا شناسایی شده است. برخی از مشارکت‌کنندگان دلیل مهاجرت خود را در دسترسی به اقتصاد پویا می‌دانستند و در این خصوص تأکید داشتند که «دلار هنوز یکی از بهترین و باارزش‌ترین ارزهای دنیاست و رسیدن به درآمد بالاتر در طول کار خود و گرفتن و پیشرفت کردن در شغل خود در امریکا نسبت به کشورهای دیگر ساده‌تر است».

نقش جهانی شدن در تسهیل تبادل اطلاعات و ایده‌ها و همچنین افزایش آگاهی زنان از حقوق و فرصت‌های موجود در کشورهای دیگر، به‌عنوان یکی دیگر از عوامل زمینه‌ساز مهاجرت به شمار رفته است.

۶. تعارض منافع

هیچ تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی

۱۳۳

مطالعه کیفی عوامل

زمینه‌ساز مهاجرت زنان به

امریکا...

منابع

- افشاری، علی؛ معینی، سیدرضا و انصاری، حمید (۱۳۹۹). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش جوانان تهرانی به مهاجرت خارج از کشور. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۹(۴۷)، ۹-۳۰.
- اکبری‌جور، حمید؛ خلیج، علی؛ بنای رازی، سوویل (۱۳۹۷). بررسی وضعیت مهاجرت دانش آموختگان داروسازی به خارج از کشور، نشریه فرهنگستان علوم پزشکی، ۲(۲)، ۲۲۲-۲۴۷.
- بازرگان هرندی، عباس (۱۳۹۸). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته. تهران: دیدار.
- بزرگ‌زاد، سعیده؛ کاظمی‌پور، شهلا؛ و محسنی، رضاعلی (۱۳۹۸). نگرش نخبگان به عوامل اجتماعی، اقتصادی و علمی-پژوهشی در مبدأ و مقصد و تأثیر آن بر گرایش آنها به مهاجرت خارج از کشور. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، ۱۴(۲۸)، ۱۴۱-۱۶۹. doi: 10.22034/JPAI.2020.239441
- دیبا، فرید؛ قلی‌پور، آرین؛ پورعزت، علی اصغر (۱۳۹۹). تحلیل آینده پژوهانه مهاجرت معکوس نخبگان دانشگاهی، فصلنامه راهبرد، ۲۹(۹۵)، ۱۰۹-۱۳۳.
- رضایی، مریم؛ صادقی، رسول (۱۴۰۰). سودای مهاجرت: تمایل ایرانی‌ها به مهاجرت و عوامل تعیین‌کننده آن. دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۰(۱۸)، ۳۵-۶۲. doi: 10.22084/CSR.2021.21216.1772
- سبزه‌ای، محمدتقی (۱۳۹۵). تحلیل جامعه‌شناسی حوزه عمومی در ایران پس از انقلاب. فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۵(۷۱)، ۴۹-۹۴.
- شیرخانی، محمدعلی؛ بایزیدی، رحیم (۱۳۹۷). مهاجرت، خروج سرمایه انسانی و توسعه: مقایسه ایران و ترکیه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی - دانشگاه شهید بهشتی، ۱۰(۲-۵۶)، ۹۹-۱۲۲.
- صادقی، رسول؛ و سیدحسینی، سیده متین (۱۳۹۸). میزان تمایل جوانان به مهاجرت بین‌المللی و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر تهران. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۸(۴۳).
- صفایی موحد، سعید (۱۳۹۰). تفاوت تبیین هنجارهای پنهان در انتخاب استاد راهنما در دانشکده علوم ریاضی و علوم تربیتی (رساله دکتری)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تربیت معلم.
- فروتن، یعقوب؛ و شیخ، مرتضی (۱۳۹۶). بررسی گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به مهاجرت بین‌المللی. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۴(۱۰)، ۶۱-۷۹. doi: 10.22080/SSI.2018.1735
- نوبهار، الهام؛ قربانی، فهمیده؛ حداد مقدم، ملیحه (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی، نشریه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۲۹(۹۸)، ۱۳۵-۱۷۶. doi: 10.52547/qjerp.29.98.135

واصل، گلشن (۱۳۹۸). بررسی تجربه زیسته مادران آزاردیده: یک مطالعه پدیدارشناسی (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.

ودادهیر، ابوعلی؛ و اشراقی، سمیه (۱۳۹۸). گرایش به مهاجرت به خارج در جامعه پزشکی ایران: مطالعه‌ای کیفی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵(۲)، ۲۳-۴۲.

Akman, V. (2011). Factors in flouncing international student migration: A survey and evaluators of Turkeys case. *Interdisciplinary, Journal of Contemporary Research in Business*, 13(3). doi:10.1177/1745499915571718

Aminuddin, M. F., Pallikadavath, S., Kamanda, A., Sukesi, K., Rosalinda, H., & Hatton, K. (2019). The social and economic impact of international female migration on left-behind parents in East Java, Indonesia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 28(1), 97-114. doi: 10.1177/0117196818815512

Aminuddin, M. F., Pallikadavath, S., Kamanda, A., Sukesi, K., Rosalinda, H., & Hatton, K. (2019). The social and economic impact of international female migration on left-behind parents in East Java, Indonesia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 28(1), 97-114. doi: 10.1177/0117196818815512

Daniela, B. (2012). Modern gravity models of internal migration; the case of Romania. *Theoretical and Applied Economics*, 4(4), 127-144.

Dribe, M., Eriksson, B., & Scalone, F. (2019). Migration, marriage and social mobility: Women in Sweden 1880–1900. *Explorations in Economic History*, 71, 93-111. doi: 10.1016/j.eeh.2018.09.003

Fleury, A. (2016). Understanding women and migration: A literature review. Washington, DC, 55.

Ghosh, J. (2009). Migration and gender empowerment: Recent trends and emerging issues. Human Development Research Paper 04, United Nations Development Programme, *Human Development Report Office*, New York.

Hercog, M., & Van de Laar, M. (2017). Motivations and constraints of moving abroad for Indian students. *Journal of International Migration and Integration*, 18, 749-770.

Marrow, H. B., & Klekowski von Koppenfels, A. (2020). Modeling American migration aspirations: How capital, race, and national identity shape Americans' ideas about living abroad. *International Migration Review*, 54(1), 83-119.

Mihi-Ramirez, A., & Kumpikaite, V. (2014). Economics reason of migration from point of view of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 522-526. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.12.500

- Mihi-Ramirez, A., & Kumpikaite, V. (2014). Economics reason of migration from point of view of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 522-526. doi:10.1016/j.sbspro.2013.12.500
- Simpson, N. (2017). Demographic and economic determinants of migration. *IZA World of Labor*. doi: 10.15185/izawol.373
- Strielkowski, W., & Bilan, Y. (2016). Migration aspirations & decisions: A comparative study of Turkey and Ukraine. *Intellectual Economics*, 10(1), 18–27. doi: 10.1016/j.intele.2016.05.001
- Sultana, H., & Fatima, A. (2017). Factors influencing migration of female workers: a case of Bangladesh. *IZA Journal of Development and Migration*, 7(1). doi: 10.1186/s40176-017-0090-6
- Tindall, L., Smith, J.A., Flower, P. & Larkin, M. (2009). Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research. *Qualitative Research in Psychology*, 6(4), 346–347. doi:10.1080/14780880903340091
- Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. *Economies*, 10(1), 21. doi: 10.3390/economies10010021
- Van Mol, C., & Timmerman, C. (2013). Should I Stay or Should I Go? An Analysis of the Determinants of Intra-European Student Mobility. *Population, Space and Place*, 20(5), 465–479. Portico. doi: 10.1002/psp.1833

